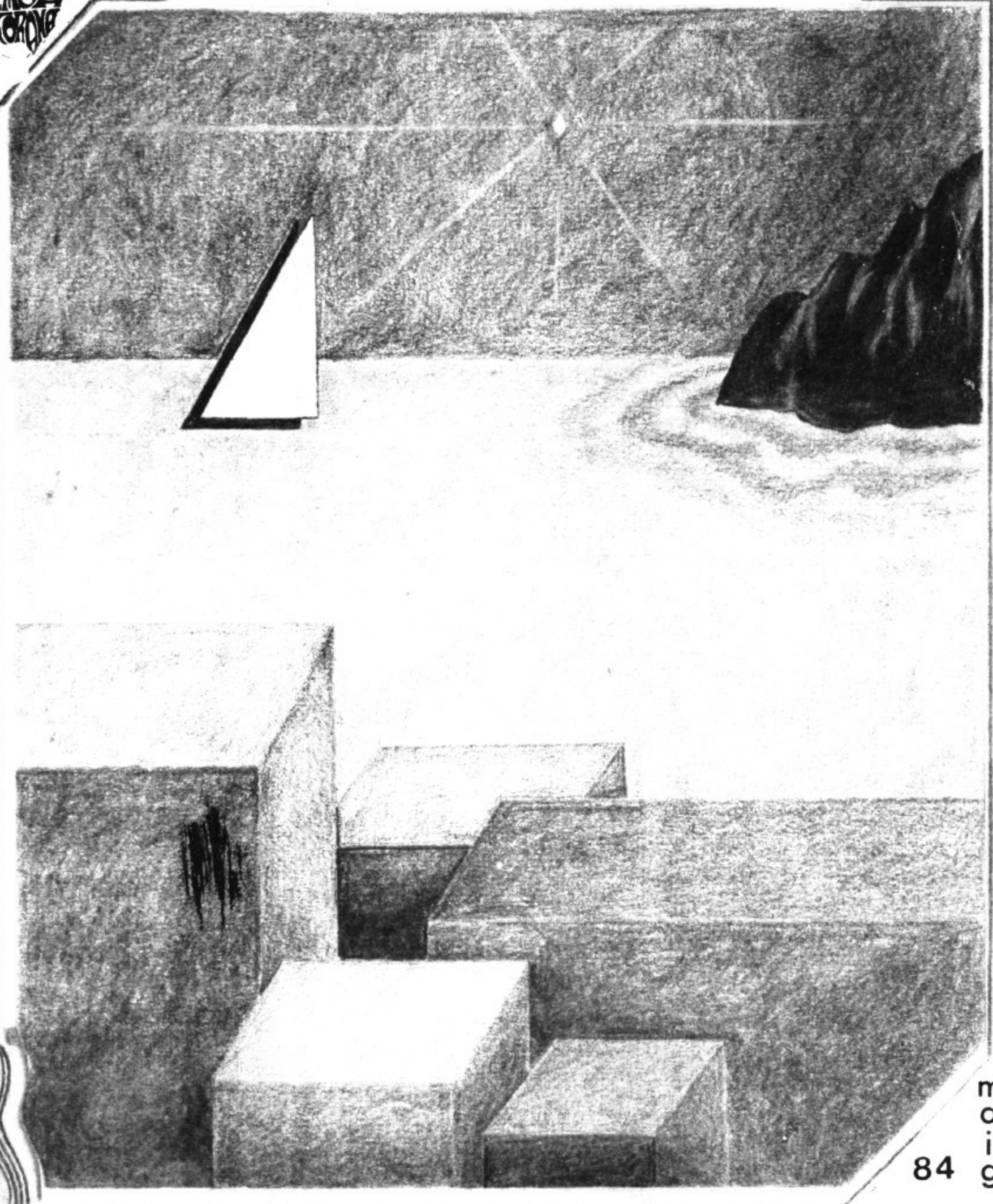

Pòrtula

26

PRENSA
FORNIA

84 m a i g

CULTURETA GENERAL

Dins l'antigüetat els homes donaven molt poca importància al cervell, els hebreus, xinos, hindus i els messopotàmics, asseguraven que el coneixement i les emocions sortien del cor. Els egipcis, quan embalsamaven als seus morts, les deixaven el cor dins el cos, i el cervell el treien del cap sense cap mena de cerimoni, i el deixaven fer dins pots juntament amb els altres òrgans.

Dins el poble grec, les opinions sobre el cervell variaven, Pitàgores i Plató apoiaven el cervell, i al mateix temps Aristòtels, deia que aquest no podia esser mai el magatzem dels sentits, ja que en tocar-lo no donava senyes de sensibilitat.

St. Agustí, (354-430 dC.) va

assegurar que el cervell era la seu de l'ànima.

L'any 1588, l'anatomista Andrea Cesalpino va dir: "El corazón no es solo el origen de todas las venas sino tambien de todos los nervios". Durant el reneixament, es començà a comprendre que el cervell era el lloc on s'identificaven totes les sensacions, però ja fou a la meitat del segle XIX quan es va identificar científicament aquesta maravillosa massa gris, que encara avui en dia es causa d'admiració pel seu complicat mecanisme.

A simple vista el cervell és de color marronenc, amb gran nombre de enfonyades i sortides, semblant a la clovella d'una anou, d'ell parteixen dotze parells de nervis i està compost per catorze mil milions de cel·lules, pesa, aproximadament 1 Kg. i 36Gr,

ALMANAQUE MUNDIAL-81 .-

coses del cervell

PÒRTULA
Informatiu cultural
de Marratxí

Número 26, maig de 1984

SUMARI

Cultureta general, port
Editorial, 1 (47)
Carta al director, 1
Notícies, 2 (48)
Pla de na Tesa, 3 (49)
Son Ferriol, 3
Quatre de fresques, 4 (50)
Poc i bo: breu xerrada amb
Miquel Coll i Sor Maria An
gela, 4
Els cafès de la Vila: Ca's
Tord (Pòrtol), 5 (51)
Truc (VI), 5
Guia musical de Mallorca (IX),
6 (52)
Filosofia naturista o l'evolució
de la vida (II), 6
Quatre coses del segle XVII a
Marratxí, 7 (53)
Imatges de la Vila: Contrada Arqu.

COL·LABORADORS

Xisco Barceló i Suàrez
Isà

Consell de Redacció

Miquel Bosch i Auba
Ramon Díaz i Villalonga
Biel Massot i Muntaner
Miquel Mut i Sureda

Distribució

Antoni Mesquida i Amengual
Joan Pau Nadal i Gomila
Bernat Palou i Creus
Maria Palou i Creus
Bernat Reyes i Sureda
Pere Serra i Chumillas
Gabriel Vadell i Tous

Editat a S'Escola Vella, Pòrtol
(Marratxí) Imprès a ESCRIT, Ausiàs
March, 5, Palma
D.L.: P.M. 529/81

A LA DIRECCIO DE PÒRTULA

Som un lector de sa vostra revista Pòrtula. La vaig conèixer l'any 82 i, tot sigui dit, gràcies a en Biel Massot. Aquell nombre que vaig llegir no em va agradar gens, era una revista difícil de llegir, avorrida i sense cap interès. Però l'any passat i una vegada més gràcies a en Biel, vaig tenir un nou exemplar de sa vostra revista. Vaig notar un gran canvi. Era una revista entretenguda, bona de llegir, amb fotografies i oberta a tothom.

Seguesc, a sa PÒRTULA des mes de març vaig llegir s'editorial. Allà vaig veure que anau curts de doblers i que per això heu hagut de reduir el nombre de planes. Quan vaig llegir allò vaig veure que sa cosa no anava bé i que per ventura hauria de desaparèixer, no em va agradar gens. Comprenc sa vostra situació i que no vos queda més remei que fer-ho. També és veritat que molta gent promet i no compleix, però tranquils, no només vos passa a vltros. Tot això vos passarà mentre sigueu independents, sense que això vulgui dir que deixeu de voler patrocinis i recomanacions.

Vos vull mostrar la meva admiració pel vostre ànim i alegria amb els quals feis sa revista. Això em queda demostrat quan deis: "Hem dit qualque vegada que creim que val més que surti, encara que sigui poc, que no que no hi hagi res". Més avall d'aquest escrit veig que agraïu a la C.A. una ajuda. Però si aquesta ajuda només vos serveix per pagar uns deutes, on anireu? Si voleu una suggerència jo vos ho diré: ompliu PÒRTULA de color (no de colors com vermell, groc; s'altre color). Ompliu-la de coses que interessin a

sa gent a sa qual va destinada i promocionau-la. Feis-la sortir al carrer, donau-la a conèixer a les escoles dels pobles de Mallorca, a Ciutat... i, sobre tot, demanau a sa gent què és el que vol que hi hagi a sa revista. Feis que a dins hi hagi coses per a grans, petits i avis...

Per acabar vos vull felicitar per aquesta millora que heu fet en un parell d'anys i animar-vos a seguir.

Biel Vich.--

EDITORIAL

El mes passat havíem de parlar de carrers. I avui també. Però encara no ho farem. Tenim un parell de coses que ens distreuen la tasca.

Primera: La Caixa d'estalvis de les Balears "Sa Nostra" ens ha concedit una subvenció per a poder fer front al dèficit que d'ací des del passat gener. Des d'aquí els tornam agrair la magnífica ajuda que suposa.

Segona: Sabem que el partit socialista-centralista de Marratxí ha tret un altre exemplar del seu bolletí per segona vegada íntegrament en castellà. Apart del detall lingüístic també ens queixam de que no el nos han enviat. O no ha arribat.

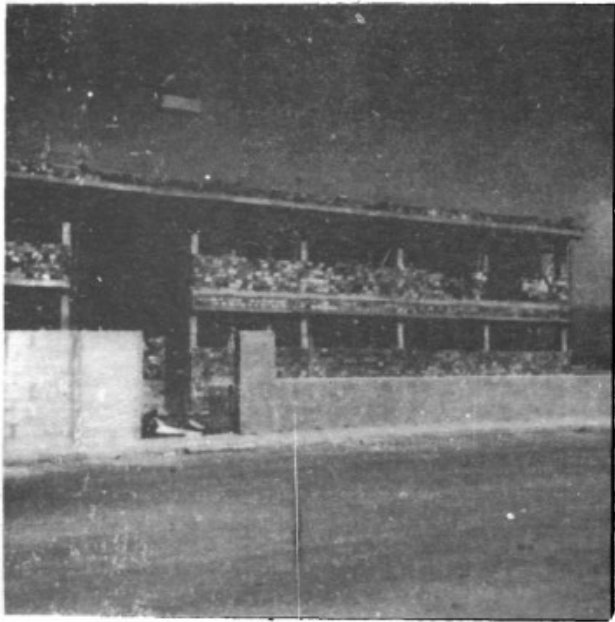
Tercera: L'Ajuntament segueix sens fer nos arribar la memòria del 82. I és la tercera vegada que ho feim saber. Haurem de fer instància per a sol·licitar-lo?

Quarta: Veureu que avui comença la col·laboració de Xisco Barceló. Se'n cuidarà principalment de pujar-nos les notícies més fresques, importants i interessants del Pla de na Tesa, alguna cosa del Pont d'Inca i coses de Son Ferriol. Si algú està interessat en cubrir les zones que encara manquen es troba amb les portes -i les pàgines- tan obertes com el mateix Xesc. Benvingut!

Cinquena: El mes que ve, si no hi ha res de nou, donarem cabuda i principi a la sèrie de reportatges que està preparant un de noltros sobre pobles de Mallorca. L'esclat serà amb el veïnat de Santa Maria i comptarem amb la valuosa aportació de col·laboradors locals. Un d'ells -Andreu Bestard- ens ofereix un interessantíssim treball, inèdit, de Mn. Joan Vich sobre la història de Marratxí. Potser massa.

Sisena i darrere: El proper mes xerrarem de carrers. Que ja és ben hora.

El Consell de Redacció.--

L'altra obra d'importància, se du a terme dins el Pont d'Inca Nou, i es tracta d'un col·legi d'E.G.B. de vuit unitats, que aglutinarà als alumnes del Pont d'Inca, Pla de No Tusa i el mateix Pont d'Inca Nou, és a dir el districte des del terme de Marratxí, les obres també estan molt avançades. I la inauguració també sembla que serà pròxim. Lo que vendrà a millorar l'escolarització del nostre terme.

va d'obres

En el Pont d'Inca, s'actua duent a terme dues obres d'importància, una d'elles és fa en ell lloc conegut com "Els Pinsats" i es un col·legi de protecció de menors que dependrà del Ministeri de Justícia, és una obra que no ha calgut gaire bé als veïnats del Pont d'Inca que tenen por que no sigui un focus de problemes, per lo ipso que està de les obres, també se mos ha informat que de manera oficial s'ha demanat a l'Ajuntament col·laboració per tal d'integrar dins la societat als alumnes d'aquest centre. La inauguració d'aquest centre si no surteix, cap problema es durà a terme el proper mes d'Octubre.

Obstacles

En el Pont d'Inca, i més concretament a l'estació del tren, han tornat la voravila hi ha un lloc que juntament amb el contrapès de la barrera del pas a nivell fa que la gent que ve per davant la voravila se van obligada a daval·lar de la mateixa amb el perill que això du, ja que el carrer és molt estret i el trànsit a segons quines hores és molt fluid. Encara que els veïnats i el mateix Ajuntament han dirigit un escrit a FEVE per tal de solucionar aquest problema fins aquí, no s'ha solucionat aquesta qüestió que afecta sobretot als veïnats de Sa Cabana.

En el ple del mes d'abril, el consistori entre altres punts aprovà la concessió de les obres de la primera fase del Cementiri, adjudicades a l'empresa "Dragados y Construcciones, S.A." per un import de 22.430.421,-- Ptas. També s'aprovà el preu de les tombes que quedaran establides de la següent forma:

Els nínxols de 5 costaran 80.410,-- Ptas. i les tombes de 15 nínxols valdran 241.230,-- Ptas.

tombes

m.bosch

aires d'es pla
de Marratxí

El passat mes d'abril i amb motiu del V aniversari del Grup Aires d'es Pla de Marratxí, va tenir lloc la I^a BALLADA POPULAR-- PLA DE NA TESA 84, amb els grups següents: Ecos del Barranc d'Algendar (Menorca), Revetla d'Algebelfí (Muro), Revetla d'Inca, Grup de Santa Maria, Revetla de Sant Antoni (Son Ferriol), Escola de ball d'Esporles, Esclafits i castanyetes (Artà), Aires de pagesia (Sant Joan), Pla de na Tesa canta i balla, Estol del Cocó (Lloseta) i el grup organitzador Aires d'es Pla de Marratxí.

És d'admirar la il·l·lusió que hi posaren els organitzadors. La decoració, organització... tot lo que vos contem és poc. PÒRTULA va voler saber el pareixer del grup i férem una petita assentada amb el seu director, encara que a ell no li agradi dir-ho, Bernat Cabot.

Bernat.- Bé una definició podria ser que Aires d'es Pla de Marratxí feim aquesta festa per celebrar els cinc anys de la seva fundació. En aquest temps hem procurat que es poble ho

passi bé i crec que ho hem aconseguit. Al mateix temps hem anat a llocs com, per exemple, Portugal, Canàries, Palència, Còrdova. Ara bé, sens l'ajuda del poble no haguéssim pogut fer res. També he de dir que gent des poble no ha col·laborat, però vaja, per tot hi ha de tot.

Xisco.- Amb què ha col·laborat el nostre Ajuntament?
E.- Amb els regals que feim als grups que vénen i es cadafal. També et diré que quan anam a la península les despeses corren al nostre càrrec, tenint en compte que passejam el nom de Marratxí i el de Mallorca molt dignament.

La nota la donarem els nostres regidors, sobretot el de cultura que estava convidat personalment i la veritat és que ningú els vegé. I això crec que no està bé, almanco compareixer. Per tot lo demás ja està dit que va ser un èxit total de gent, d'actuacions... Els desitjam a tots ells molts d'anys

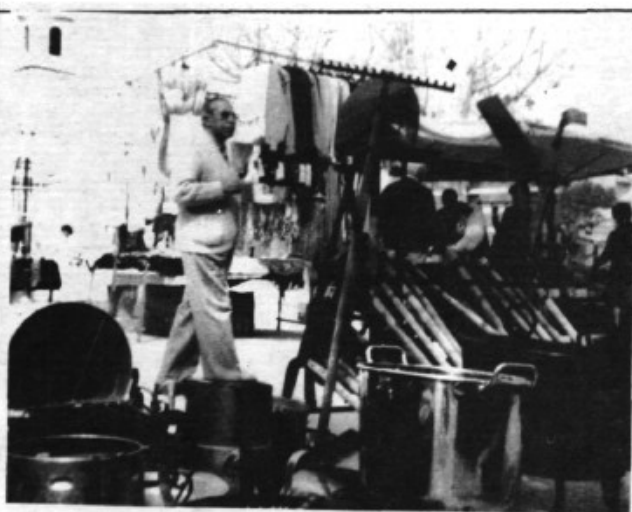
En un altre ordre de coses direm que aviat podrem parlar de la pròxima MOSTRA DE TEATRE, de la qual tendrem més informació aviat ja que el nostre Consistori o, millor dit, el regidor de cultura nos va explicar que havíem d'estudiar com podríem atracar més el teatre cap al poble. Les dates previstes sembla que són els mesos de juliol i agost, sens concretar.

ESPORTS

La Unió Deportiva Pla de Na Tesa, ara que ens acaba la lliga li ha agafat el fil a la II^a Regional, a la qual darrerament només coneix la victòria i de la qual ocupa el setè lloc. Llàstima que sigui tan tard i no fos més prest. Així l'any que ve tendríem un equip dins I^a regional, cosa que Marratxí es mereix com a mínim. En fi, esperem que sigui l'any que ve.

La notícia segurament la sabreu. En el Pla de na Tesa l'any que ve hi haurà un equip de basquet, segurament seniors i és probable que també un juvenils. De tot això el proper mes hi haurà més notícies.

XISCO BARCELÓ.--

DE SON FERRIOL.-- Imatges que valen per mil paraules són les corresponents a les que hi ha a les fotografies. La fira dels dissabtes a un lloc, i a l'altra una de les botigues amb el rètol en la nostra llengua.

4 DE FRESQUES

FESTES DE ST. MARÇAL. - Ja fa cosa de un mes i mig que es reuneix la comissió de festes de St. Marçal, enguany formada per joves de terme, i encapçalada pel regidor de cultura Bernadí Horar.

Es presenten unes bones festes amb toras i tot, segons el programa que es presentà al passat ple, que fou aprovat amb un pressupost de 2.145.000 pts., de les quals l'Ajuntament en posa un milió i el C.I.M. 200.000.

ESCOLA D'ESCACS. - Han començat unes classes d'aquest esport al col·legi Costa i Llobera. De moment s'imparteixen entre els mateixos jugadors que han pres part en el campionat de Mallorca, que com sabeu, es jugà al bar La Unió de Sa Cabaneta. Tot això en vistes a possibles classes a nous alumnes. Per informació, anau al bar La Unió o al mateix centre.

Miquel Coll i Canyelles. Tanta trenta-tres anys. Casat i resident a Pòrtol. Director del Col·legi "Costa i Llobera".

B- Què tal el curs, enguany?

M- A nivell general molt bé. Malgrat haver començat amb un problema de matrícula, tot s'ha resolt i comparat amb l'any passat hi ha hagut tranquil·litat.

B- Heu duit una sèrie d'activitats, quines en concret?

M- S'han fet una sèrie de visites de tipus cultural com l'exposició Darwin o l'excursió a Son Moragues. Han vingut els Valldemossa a cantar, és del G.O.B. han fet la projecció de "Deu anys de fotografia de muntanya". Hem projectat "Estimem el nostre planeta" en versió catalana, sobre els problemes de la bomba atòmica. Hi ha hagut visita als transports públics. I una mala fi més de coses: impuls als escacs, jocs escolars, futbol (d'això hem fet campions de la comarca d'Inca i anam a la final insular).

B- He sentit coses referents a una aplicació informàtica. Què hi ha?

M- Sí, volem crear un club per a difondre aquesta matèria tant d'adults com de nens. Hi ha bastants d'adults que disposen de "ZX spectrum" i aquesta serà la base per a començar. Ens interessa muntar una "biblioteca" de programes, jocs, i bibliografia sobre la matèria per tal que els participants se puguin intercanviar material i experiències. També fomentarem els cursos d'informàtica i els de perfeccionament. Aprofit per a convidar totes les persones interessades encara que no estiguin en edat escolar.

I TROBADA DE GLOSADORS DE

MALLORCA. - Fa tres setmanes que es reuneix la comissió per l'organització de les festes del Carme, el programa ja és quasi cuit i amb una important innovació, la "I Trobada de Glosadors de Mallorca". Esperam que sigui un èxit, així com la col·laboració i ajuda de tot el poble.

CUSET DE NATACIÓ. - Com cada any es fara a Ses Tres germanes dins el mes de Juliol. Per nins i nines de 4 a 14 anys manco aquells que ja tenguin el cinturó blau, que és la màxima categoria. Hi haurà transport des de cada nucli, s'aprèu al passat ple amb un pressupost de 700.000 Rs, de les quals 490.000 les posa la C.A. i 210.000 L'Ajuntament.

REFORMA CIRCULATORIA AL PONT D'INCA

També al passat ple fou aprovat el projecte de reforma circulatoria presentat pel regidor D. Antoni Company, que es posarà en marxa el proper mes.

poc i bo

B- Què més teniu en marxa?

M- Seguim amb els escacs. Està muntat un campament a Biniparratx (Menorca) per final de curs, i abans que acabi hem d'oferir una obra de teatre, una exposició de treballs i una especie de show a una festa que farem de despedida, que acabara amb menjar i ball si tot funciona com toca.

B- Per acabar. Com veus la cultura a Pòrtol?

M- Malament, encara que pot millorar. Veig que hi ha una sèrie de coses que encara que la majoria de gent ho apoya és necessari que s'hi agrupi darrera. És el cas de la vostra revista o del jazz...

Lo que fa falta és un local i que la gent vagi recolzant les petites iniciatives que surten.

Gràcies, Miquel.

B.-

Feia estona que duia la curulla de treure-la aquí damunt. Però no hi vaig arribar a anar fins l'altre dia. Mare de Déu, quina doneta! Més clara que mai i amb una memòria més fresca que molts de noltros.

26 anys al convent de Pòrtol, 58 de professió religiosa i 90 de vida. Aquest és el resum cronològic de Sor Maria Angela Coll i Pons.

Me conta els problemes que tingué per entrar al convent. D'això ja fa molts d'anys. Ja tenia dues

VICENS I PILAR SASTRE A LA

GALERIA MOYA. - El nostre company i col·laborador Vicens Sastre exposa, juntament amb na Pilar Sastre una mostra de les seves feines en ceràmica dibuix i color a la Galeria Moyà de Ciutat, si ho voleu veure està al carrer Concepció nº 5.

RECTIFICACIÓ. - Al passat número donarem les classificacions a preferent del campionat d'escacs de Mallorca, i les posarem errades, aquestes són les bones:

1- Riera	5- Suau
2- Brull	7- Mas
3- Oneto	8- Pomer
4- Galiana	9- Serra
5- Gamundí	10- Sabater

germanes monges i li costava deixar son pare.

Abans de quedar definitivament a Pòrtol va viatjar molt: Ciutat, Corral de Almagres -Madrid- on fou fundadora, Quero -Toledo- on també anà a fundar, Villamayor de San tiago. D'allà, l'any 33, ja ve a Mallorca: Sa Pobla, Petra; Menorca, Son Espanyol, Santanyí, Campos i, per fi, aquí.

On vos ha agradat més? D'on teniu més bon record?

De pertot. Tot m'ha agradat i pertot m'he trobat bé. La "madre" encara me volia tornar canviar, per dur-me al "retiro", però jo li vaig demanar per quedar i supòs que ara aquí acabaré sa processó, que no és ver?

A què vos heu dedicat dins el convent?

Primer vaig fer d'enfermera, devers 30 o 34 anys. Aquí també hi vaig fer al començament, llavors vaig fer de cuinera fins als 80 anys. Sempre m'han agradat molt els malalts, encara que m'agraden tots els oficis. Ara estic en el corral i també m'agrada.

Quins canvis més grossos heu vist a la Vila, d'ençà que hi sou?

S'ha engrandit bastant. La gent s'ha sabut enginyar a treballar i al mateix temps a viure millor. Trob que es jovent no és content a sa religió. Hi ha massa llibertat.

Que no la trobau bona, sa llibertat?

Sí, però les plans que heguin de canre constantment.

Nascuda el 29 de gener de 1895 a Lloseta. Que vos trobau més llosetina o més portelana?

Me sent més portelana, i de molt! A dir vera coneix poca gent del meu poble perquè tot ha canviat i només queden els vells.

Seguim xerrant una bona estona de moltes coses, records i coses d'ara. Hem d'acabar per avui, que voleu dir res més?

Sí, que me recorden totes ses coses (això apunta-ho, me remarca) i pots posar que estic contenta d'estar a Pòrtol. Estic ben satisfeta.

Idè fins en tornar-hi. Que estigueu boneta!

B.-

El's Cafès de la Vila

En aquesta ocasió peguem a Fòrtol, al bar més jove de la vila, el seu nom Ca's Tord, i encara no fa molts d'anys que la gent el coneixia com el "Cafè Nou", el duen en Guillem i na Catalina i hi trobam un ample programa d'activitats esportives, és la seu de C.D. Merratxí la del Club Ciclista Merratxí i la de la societat Colombòfila del terme, per cert que amb motiu de la

CA'S TORD

celebració del XXVII campionat provincial de ccloms esportius, celebrada el mes passat, aquesta societat organitzà un concurs infantil de dibuix, del qual a l'hora de redactar aquesta plana no coneixem el noms dels guanyadors, es feren dues categories i es repartiren tres premis a cada una, de 3000, 2000 i 1000 pts.

Enhorabona Ca's Tord i seguïu endavant.

TRUC VI

El mes passat quedàrem amb les Flors; idò anem a jugar i a negociar un poc amb elles, la cosa és parecuda a la dels envits, lo que empram altres paraules. Quan hi ha Flor a cada colla poden passar tres coses:

1- Que tots els que en tenen acordin que la més grossa guanyarà; per això deim "La meva juga" o "La meva és petita", i el contrari contestarà: "I la meva també". Es jugarà el truc (d'això ja en parlarem més envant), i al final es contaràn els envits de cada Flòr, i guanyarà la colla que tenguí la més grossa (de més envits), llavors, s'apuntarà tres punts per cada Flòr que tenguí la colla guanyadora, això és, que si per exemple té una Flòr cada jugador, la colla que guanyi, només s'apuntarà les que ella tenia, i les de l'altra es borraràn (no es contaràn).

2- Que el contrari ens faci "El resto"; això vol dir que si volem, ens jugam tot el cantó a la Flor més grossa, girarem les cartes tot d'una, i la colla que dugui la més grossa, haurà guanyat el cantó. Si no volem "El resto", la nostra Flor quedarà borrada, i el contrari s'apuntarà la seva quan haguem jugat el truc.

3- Que el contrari ens digui "La meva envida"; Vol dir que si acceptam, la colla que tenguí la Flor

més grossa (es mirarà després d'haver jugat), s'apuntarà tres punts per cada Flòr que hi haguí guanyat la taula, tant les d'una colla com les de l'altra. Si no acceptem les nostres quedaran borrades i el contrari s'apuntarà les seves.

Una cosa que no he dit, és que al truc hi juga tant la falseria com les cartes, sovint s'envida sense dur-ne cap, es truca sense dur joc, fin i tot per fer retirar el contrari, s'arriba a fer el "Jo envit" o bé el retruc, i això és completament "legal", lo que no es pot fer mai, és cantar Flòr sense dur-ne. Si es donàs el cas que du guéssim una Flòr cantadora, i per descuit no la contàssim abans d'haver tirat la primera carta, aquesta es borrarà.

Bé, per aquest mes ja basta, el que ve parlarem del teu truc etc... i dels punts que peguem per d'aquesta manera, i a partir de llavors ja podem començar a jugar

Feia estona que aquesta secció no havia sortit. Concretament des del número 21, del passat desembre. Com tendreu ocasió de comprovar hi haurà un caramull d'addendes a tots els anteriors apartats. Però abans vull deixar constància d'un apartat que encara no havíem inclòs: el corresponent al fascinant món dels xeremiers i fobiolers, tant sonadors com constructors. La base de les dades està treta del llibre Xeremiers Manual de xeremies, fobiol i tamborí den Toni Artigues, publicat el 1982 per l'editorial Cort, i completada amb informacions orals.

Colles

Muro: L'amo en Guilem Tix (?) i L'amo en Toni Fideu

L'amo en Pere Antoni Moreiet i Toni Tomàs

Sancellles: L'amo en Miquel Llargo i son fill

L'amo en Toni Moreta (Santanyí) i L'amo en Joan Pubil (Ses Salines)

Mestre Arnau Canyelles (pastor de Bendinat) i mestre Pere Homar

Xeremier de Pina i Baltar Miralles Colla de Sòller

Colla de Sant Joan

Salvador Bolló (Son Carrió) i L'amo en Llorenç Fonell (Son Servera)

L'amo n'Andreu David (Santa Maria) i L'amo en Toni Palou (Sta Eugènia)

Colla de Llevant: L'amo en Toni Artigues i madò Aina Sansó

Pep Rotger de Sa Calatrava i Pep Toni Rubio

Miquel Tugores (Sineu) i Tomàs

Tonina i Caterina Garí (Ses Salines)

Sonadors i constructors

Josep Camps (253528) xeremier de Bon Roca
 L'amo en Sebastià Garau (Sancellles) Fa xeremies, fobiols i tamborí
 L'amo en Toni Palou, de sa Torre (Sta Eugènia) Fa fobiols
 L'amo en Guillem Jaques, de Poca Farina. Toca fobiol i xeremies. Sap fer sarrons.
 Tòfol des Rafadet (Artà) Toca el fobiol
 L'amo en Toni Fita. Fobiol
 L'amo en Sebastià Grimalt, Tereu, (Sant Llorenç) Xeremier
 El Tio Gori (Sineu) Fobioler
 L'amo n'Andreu David (Sta Maria) Fa pells per a sarrons
 Es Llargos (Sancellles) Fan tota casta d'instr. i també sarrons
 L'amo en Toni Blanc (Campanet) xeremier. Fa canyetes, ximbombes i sarrons
 Xeremier de Santa Eugènia (ja retirat) fa fobiols
 Joan Morey (Sant Joan) Fa xeremies i fobiols
 Tomeu Frau (Sóller) (630168) fa xeremies i fobiols
 Toni Rei (sonador dels cossiers) (Montuiri) (646039)
 Biel Alomar (225466)
 Pere de ses Biciàletes (Montuiri) (640104)
 Miquel Tugores (Sineu) (413225-520008) Fa tamborins
 Delfí Mulet (toca amò els cossiers) (Algaida) (272576)
 Xesc Crespi. Fa fobiols
 Sebastià Pere Massanet (299133) Xeremies i fobiols
 Joan Maimó (273767) Xeremier
 Angel Janer (253537) Id.
 Andreu Salom (455370) Id.
 Miquel Busquets (276763) Id.

b

FILOSOFIA NATURISTA

o L'EVOLUCIÓ DE LA VIDA

La nostra força, resistència i eficiència de la vida, depenen de que encertem a situar-nos en el lloc que ens correspon en relació amb tot el que ens rodeta. Un proverbi àrab diu: "Todo hombre debe tener un hijo, plantar un árbol y escribir un libro"; o el que és el mateix: donar al món lo que el món li ha donat a ell: organisme, aliment i cultura. Això és viure amb harmonia i d'acord amb la llei natural.

I el manteniment i progrés d'aquesta harmonia o equilibri, requereixen el cultiu d'activitats constructives. Per tant, el matar per menjar, martiritzar els animals taler boscs, destruir plantes, acollir sentimentà d'odi, ser violent i egoista, etc.... per esser fets destructius, trenquen la relació harmònica de les forces vitals i donen pas a malalties i confusions de tota mena, disminuint l'eficiència individual i col·lectiva. Conduïxen al fracàs de la vida mateixa.

"El verdadera naturista ha de ser un colaborador de la Naturaleza y de su ley suprema: La Evolución". Es bueno, constructivo, armónico y biológico todo lo que favorezca o ayude a la ley evolutiva, pues, como dijimos en el primer artículo, toda idea de retroceso es antinaturista. El que como sin destruir vive en el campo, sencillamente y trabajando en algo útil, es respetuoso y servicial, cuida las plantas i los animales i es tolerante y bondadoso, estrecha los lazos que le unen a los demás seres, a los que beneficia con su apoyo y en los que, a su vez, encuentra una garantía de fortaleza y seguridad contra todo mal".

Fins la pròxima. No oblideu d de menjar moltes taronjes i llimones. Que no en quedi cap a l'arbre. Salut. Isà.

**QUATRE COSES DEL SEGLE XVII
A MARRATXI**

Els Batles. Eren anomenats any alment segons el règim del Pariatge. D'aquesta manera el rei i el Bisbe de Barcelona s'alternaven en l'elecció dels nostres batles. A les notícies ja aportades en aquest sentit (1) podem afegir que

a 24 de juny 1634 fou elegit batle de la present vila Gabriel Serra Buch que aquest any toca al Rey la electio (2)

Així com també el 16-VII-1636 trobam el jurament de batle per part de Joan Serra hereu

Ab la forma acostumada, elegit per lo Dor ffs. llopart jutja del pariatge (3).

Es una llàstima que no tenguem la relació completa dels batles, però ens manquen molts de llibres de clavariat i no en trobam cap d'actes fins al s. XVIII.

El batle no governava totsol. En aquella època els regidors eren nomenats consellers. Coneixem els noms d'una serie d'ells (4) La relació més completa és la de 1696: Pere Ramis menor, Melcion Frau nebot, Gabriel Serra buch i Pere Canelles de la Cabaneta (5).

Aiximateix el batle tenia ajudants més directes. Eren els actuals tinents de batle o Lloctinents en llenguatge de l'època. Sabem que Joan Serra ho era l'any 1618 (6) i que Rafel Gelebert ho va ser el 1628 (7). El 1691 ho era Miquel Frau (8).

El lloc de reunió

Batle i consellers, juntament amb altres càrrecs.-clavari, mostasaf, escriptent...- s'havien de reunir a part o banda. Les primeres actes fan referència a les reunions "en lo lloch acostumat" (9), però això no ens resol el problema. Tenint en compte que en aquells època era usual tenir les juntes a la rectoria de les diferent parròquies -i això sí que ho trobam documentat (10)- és probable que aquell "lloch acostumat" també faci referència a la rectoria. De tota manera teniu present que no era la mateixa d'ara i, possiblement, estigués situada en un altre lloc, encara no determinat. A finals de segle, el 1693, trobam que es parla de "la casa de la parroquia de Marratxi" (11) ¿Es deu referir al lloc establert per als consells i determinacions del Consistori? No seria d'estanyar però fa mal dir-ho sens més detalls. En tot cas també faria falta localitzar-la.

Les actes

Encara que no en tenguem llibre concret, en el de comptes iniciat el 1605 en surten una sèrie per repartiment de talles, distribucions de blat o altres motius. Gràcies a elles ens podem assabentar de molts de detalls sobre la vida i els costums dels nostres avantpassats. La redacció era en la nostra llengua, cosa que seria usual fins dos segles després.

Els escriptents

Era cosa comú -i per desgràcia ho va seguir essent fins ben entrat el nostre segle- no saber llegir ni escriure. Per això hom tenia una persona encarregada d'a-

notar totes les coses relacionades amb els afers municipals: era l'escriptent. Aquí i en aquell segle veim que solia ser el rector, però de vegades també ho foren seglars.

El juliol de 1614 trobam el primer talle firmat (12). D'aquesta data fins al 1618 actuarà d'escriptent el dr. Joan Bauçà, prevere i rector. A partir del 17-VI-1618 el trobam alternat amb Bartomeu Ferrer i Joan Feliu (13). La funció d'aquest darrer és molt explícita a l'indicar al final dels comptes del 24 d'octubre de 1622 "per los sobre dits no saber escriure" (14).

A partir del febrer de 1634 trobam únicament el "licenciat Joan Oliver, prevere i rector de la parroquia de Marratxi". El 1641 s'interromp la seqüència del llibre i hem d'esperar el llibre de clavariat de 1657-8 per saber que s'han pagat dos sous "de fer escriure una resposte a Miquel Serra Llabres" (15). Això de cobrar "per la servitud de scriura" ho trobam referenciat a altres bandes. L'any 1694 compten despeses "per lo salari de scriura" (16). Altres escriptents foren: Joan Serra Mayol (1691, 1694, 1699) i Jaume Oliver (1662).

B i e l .--

Notes

- 1) Vegeu les Notes per a una història de Marratxi a "Pòrtula", 18 (juny, 1983) sp.
- 2) Ll.C. 1693 p.97. Totes les referències dels Llibres de comptes o de clavariat d'aquestes notes són de l'Arxiu Municipal de Marratxi. Ho dic per no haver-ho de repetir.
- 3) Ibid. p.98
- 4) Segurament a la "oida de comptes" de 1610 (Ll.C. 1605, p.62) els noms que surten ja corresponen als consellers, però no consta explícitament.
- 5) Ll.C. blat 1693, contrap.
- 6) Ll.C. 1605, 81 v.
- 7) Ibid., 91
- 8) Ll.C. 1691, s.p.
- 9) Així ho trobam l'any 1615 (Ll.C. 1605, 76 v.) i el 1610 (Id. 62)
- 10) "Ajuntats en la rectoria" enc indiquen el 20-I-1620 (Ll.C. 1605, 84) i el 27-VII-1628 (Id., 91)
- 11) Ll.C. Clavari i Ll.C. Blat, 1693 s.p.
- 12) Ll.C. 1605, 74
- 13) Id. passim
- 14) Ibid, 86
- 15) Ll.C. 1657-8, s.p.
- 16) Ll.C. 1694, s.p.

**BALLES REIALS DE MARRATXI
segle XVII**

- 1605 lo senyer en Joan Gelabert
- 1606 lo senyer en Mathia Pons
- 1607 lo senyer en Francesc Frau
- 1608 Gabriel Serra Tauler, de Buch
- 1609 lo mateix Biel de Buch
- 1610 lo honorable Pere Crespí
- 1611 ?
- 1612 lo senyer en Jaume Serra
- 1613 lo honor Gabriel Serra
- 1614 lo honor Pere Crespí
- 1615 lo honor Joan Pizà
- 1616 Joan Serra Tauler
- 1617 lo honor Raphel Gelebert
- 1618 Michel Maiol
- 1619 honor Michel S. lcm
- 1620 honor Gabriel Serra
- 1621 honor Raphel Gelebert
- 1622 honor Joan Serra hereu
- 1623 ?
- 1624 Andreu Mallol
- 1625 ?
- 1626 Andreu Mallol

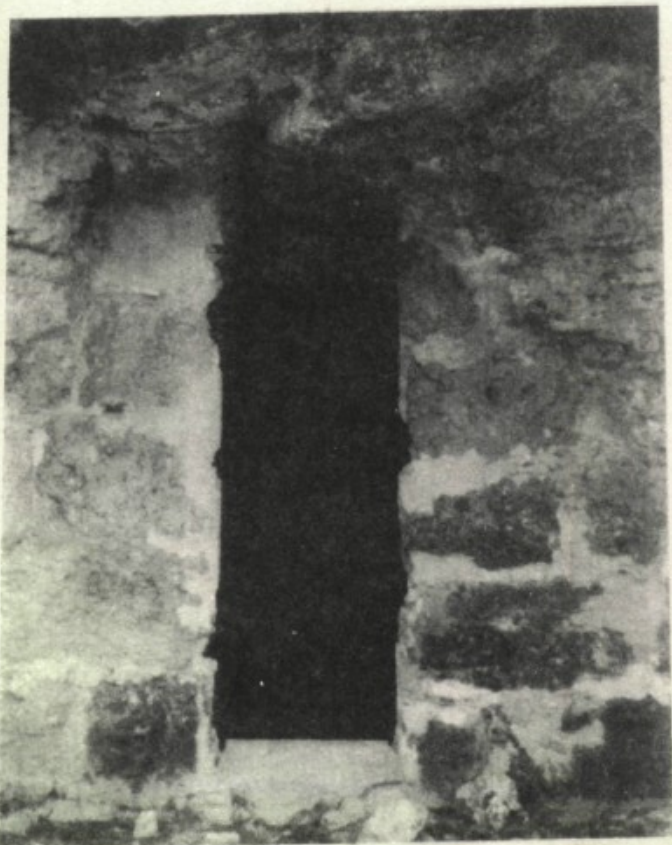
- 1627 (4-VIII) lo honor Jaume Serra
- 1627 (18-VII) Mathia Pons
- 1628 Raphel Gelebert
- 1629 Jaume Serra
- 1630 Michel Mallol
- 1631 Barthomeu Oliver
- 1633 Raphel Gelebert
- 1634 (II) Jaume Serra
- 1634 (18-VI) Matia Negre, de Son Pons
- 1634 (44-VI) Gabriel Serra buch
- 1636 Joan Serra hereu
- 1638 Barthomeu Mulet
- 1639 Melsion Frau
- 1640 (4-II) Gabriel Company
- 1640 (14-IX) lo honorable Antoni Gelabert, als nenoy
- 1641 Andreu Mallol
- 1642 Andreu Mallol
- 1643 Joan Serra hereu
- 1693 Guillem Frau

IMATGES

DE

LA

VILA

CONTRADA ARQUEOLÒGICA.

Se Vileta de Son Cós és una de les zones arqueològiques del Terme. Tot resseguint la murada natural que dona inici a una de les torrenteres d'aquella contrada ens trobam amb una sèrie de presumibles hàbitats pretalaiòtics. Coves naturals retocades per mà d'home que ens donen compte d'un suggerent passat.

L'aljub no hi és de més. Apart de la seva visible antigor està edificat tot aprofitant l'interior d'una d'aquelles coves.

Biel.--